

Saudiarabiens militära åtaganden

- Ett realistiskt perspektiv

Abstract

I Januari 2015 inledde Saudiarabien med stöd av tio andra länder sina flygbombningar mot Houthi-rebellerna i Jemen. Flygattacker och intensiva strider har drastiskt förvärrat den humanitära situationen i landet. FN uppskattar att hundratusentals människor drivits på flykt. Samtidigt pågår ett blodigt inbördeskrig i Syrien sedan 2011 där Saudiarabien inte agerat militärt mot regimen. Att Saudiarabien agerat militärt i Jemen beror enligt många på att man vill hindra att Iran får mer inflytande i regionen, men med det resonemanget så borde de agerat i Syrien också. I den här uppsatsen undersöker jag hur Saudiarabiens beslut att intervensera militärt i Jemen, men inte i Syrien kan förstås ur ett realistiskt perspektiv. Utifrån realistisk teori valde jag att undersöka hur egenintressen, det anarkiska systemet och maktbalans påverkat Saudiarabiens beslut om intervention. Resultatet visar att Saudiarabiens egenintressen kan förklara intervention i Jemen men inte i Syrien. Intervention i Syrien försvåras av andra stormakters intressen i landet, men även att Syrien och dess allierades maktposition.

Nyckelord: Intervention, Saudiarabien, Jemen, Syrien, Realism

Antal ord: 9648

Innehållsförteckning

1. Introduktion.....	2
1.1 Syfte och frågeställning.....	2
1.2 Avgränsningar.....	3
1.3 Definitioner.....	3
1.3.1 Intervention.....	3
1.3.2 Säkerhet.....	5
1.4 Disposition.....	6
2 Teori och metod.....	7
2.1 Tidigare forskning.....	7
2.2 Teori.....	9
2.2.1 Kritik mot teori.....	10
2.2.2 Klassisk realism och Neorealism.....	12
2.2.3 Offensiv och defensiv realism.....	13
2.2.4 Maktbalans.....	15
2.2.5 Operationalisering av teori.....	16
2.3 Metod.....	16
2.3.1 Validitet.....	19
3 Bakgrund.....	20
3.1 Jemen.....	20
3.2 Syrien.....	21
3.3 Saudiarabiens relationer med Syrien och Jemen.....	23
4 Analys.....	25
4.1 Egenintressen Saudiarabien.....	25
4.1.1 Egenintressen Iran, USA och Ryssland.....	27
4.2 Anarkin i Mellanöstern.....	28
4.3 Maktbalans Mellanöstern.....	29
5 Slutdiskussion.....	32
6 Källförteckning.....	35
6.1 Litteratur.....	35
6.2 Elektroniska referenser.....	37

1. Introduktion

1.1 Syfte och frågeställning

Inom ämnet internationella relationer finns det otroligt mycket forskning kring användandet av militärt våld. Detta är något som tycks vara ständigt aktuellt oavsett tidsperiod. Vår tid sägs vara en av de fredligaste, men ändå pågår det ett stort antal konflikter idag. Majoriteten av dagens konflikter är inbördeskrig, men ändå är det vanligt att stater väljer att intervensera militärt i länder där det råder inbördeskrig.

Syftet med den här uppsatsen är att undersöka vad det är som kan påverka en politiska regimers beslut att intervensera militärt i ett annat land. För att hitta förklaringsfaktorer har jag utgått från ett realistiskt teoretiskt perspektiv inom internationella relationer. Jag har valt att använda mig av Saudiarabien som huvudaktör för denna uppsats. Anledningen till detta är för att de har en alldeles särskild roll som regional stormakt i Mellanöstern som beror mycket på deras militära förmåga, men också för deras ekonomiska styrka de har tack vare oljan. Jag har valt ut två konflikter för denna uppsats Jemen och Syrien. Konflikten i Jemen resulterade i ett militärt ingripande av Saudiarabien medan fallet Syrien inte resulterat i någon intervention mot Assad regimen. Utifrån antagandet av att stater inte alltid intervenserar militärt i stater där de har chans att nå inflytande eller där de håller på att förlora inflytande så lyder min frågeställning så här:

- Hur kan man förklara att Saudiarabien intervenserar militärt i Jemen men inte i Syrien?

1.2 Avgränsningar

Jag kommer enbart undersöka mellanstatliga interventioner. Jag är fullt medveten om att det kan finnas andra typer av aktörer som har betydelse för händelseförloppen som exempelvis icke statliga aktörer, kultur, nationalism, nationella politiska system, idéer och socioekonomiska strukturer i sammanhanget (Hall 2014 s. 64-65), men jag väljer att bortse från dessa faktorer i denna uppsats. Jag har även valt att avgränsa mig till militära interventioner och inget annat. Därmed tänker jag inte undersöka sanktioner eller annat dylikt. Stater och stater i internationella organisationer, är de huvudsakliga aktörerna med militära resurser och därför väljer jag också att fokusera på dem. Dessa avgränsningar finner jag nödvändiga för att undersökningen överhuvudtaget ska vara genomförbar.

1.3 Definitioner

Den här uppsatsen har fokus på besvara frågeställning hur man kan förklara varför Saudiarabien väljer att intervensera militärt i vissa konflikter men inte i andra. Med teorin om realism och frågeställningen i tankarna väljer jag att försöka definiera och förklara begrepp som intervention och säkerhet.

1.3.1 Intervention

Enligt folkrätten har termen intervention en militär koppling. Avses andra ingripande med fredliga medel är det bättre att använda begrepp som ingripande, inskridande eller något annat dylikt. Intervention är som term också starkt förknippat med tvång, vilket gör att termen bör

endast användas i en situation där den militära interventionen tvingas på det land där den äger rum (Österdahl 2004 s.77).

I samband med slutet på det kalla kriget uppstod nya möjligheter till internationell samverkan med interventioner som syftar till att skapa fred. Detta resulterade i ett dramatiskt växande antal fredsoperationer och utökade mandat till att inte bara fokusera på fredsbevarande utan också på fredsskapande och fredsframtvingande uppgifter. Dessa operationer har till stor del rättfärdigats utifrån folkrätten, FN-stadgan, universella humanitära grunder och mänskliga rättigheter. Flera av de operationerna har också haft ett utökat mandat under kapitel sju i FN-stadgan för att kunna använda militära medel för ett fredligt ändamål. Det paradoxala är att ensidigt militärt agerande blivit alltmer otänkbart samtidigt som multilateralt militärt agerande skapat en ökad handlingsfrihet bland staterna. Vissa påstår att folkrätten har delvis undergrävts genom de ökande antal humanitära militära interventioner, eftersom dessa tenderar att luckra upp våldsmonopolet, omtolkar staters suveränitet och icke-interventionsprincipen (Aggestam 2012 s 35-36).

Samtidigt är det viktigt att påpeka skillnaden mellan legitimitet och legalitet i rättfärdigandet av utlandsoperationer och humanitära interventioner som inkluderar militärt våld. Skillnaden ligger i betoningen på etiska eller juridiska aspekter. NATO:s militära invasion av Kosovo 1999 används ofta som exempel. Invasionen ansågs nämligen illegal eftersom det inte fanns något FN-mandat, men ansågs ändå legitim utifrån de etiska och humanitära grunder som användes som argument för operationen. Vägledande principer som används vid humanitära interventioner är: rättfärdig orsak, militärt våld som sista utväg, krigsföring i proportion till det angrepp som skett och stor sannolikhet att interventionen uppnår ett humanitärt ändamål (Aggestam 2012 s.36).

Ofta är det regionala aktörer som står bakom en intervention. I Kosovo var det NATO, i Östtimor FN genom Australien, den västafrikanska organisationen ECOWAS sanktionerade ingripande i Liberia och Sierra Leone, och OAU har spelat en roll i Kongo. Ofta ingriper både regionala och globala (FN) aktörer i konflikter (Lindbom Schultz 2002 s.136-137). I konflikten i Jemen är det en Saudi-ledd koalition som är den regionala aktören i detta fall. Även USA är inblandade, men deltar inte i de militära operationerna mot Houthi-rebellerna

utan riktar enbart in sig på att bomba de Al-Qaida och IS-grupperingar som befinner sig i landet (DN 1).

1.3.2 Säkerhet

Inom det traditionella säkerhetstänkandet utgår diskussionen från att staten är den viktigaste aktören i det internationella systemet och staten har sina territoriella gränser och är suverän. Statseliten har en avsevärd autonomi i inhemska och internationella affärer, vilket innebär att de inte kan acceptera en högre auktoritet än sig själva för att reglera relationerna med andra stater. Detta betyder att säkerhetstänket har sedan Westfaliska freden varit knutet till statssuveränitet och territoriell överlevnad. Statens egen säkerhet har varit det huvudsakliga åtagandet för varje regering. Ur detta har alltså ett självhjälpssystem utvecklats eftersom det inte funnits något alternativt skyddssystem än självhjälpen. Grunden till självhjälpssystemet går att finna i det internationella systemets anarkiska natur (Karlsson 2004 s. 50).

Ofta när säkerhet ur ett realistiskt perspektiv ska diskuteras brukar det ske med utgångspunkt ur staten i ett anarkiskt internationellt system. Genom att introducera regionala säkerhetskomples så behöver inte säkerhetsdiskussionen fastna enbart vid det internationella systemet utan utvidgas till att handla om den regionala nivån. Varje konflikt, varje region etc... har sin egen dynamik, som endast delvis beror på den strategiska aspekten och därmed får sin egen säkerhetslogik. För att förstå konflikterna i Mellanöstern är det omöjligt att enbart titta på det internationella systemet och ett globalt stormaktsperspektiv. Dynamiken i regionen påverkar konflikterna. Den regionala säkerhetsteorin är klart förankrad i den realistiska teorin och kan därför ses som minianarkier, eftersom de formerar sina egna strukturer.

Säkerhetskomplesen är beständiga men inte permanenta delar av det internationella statssystemet. De utgör en lokal grupp av stater där drivkraften bakom det ömsesidiga säkerhetsberoendet är både vänskap och fienderelationer. Detta säkerhetsmönster påverkas av ett flertal kompletterande aspekter såsom; historiska relationsmönster mellan stater i regionen, geografisk närhet, lång historia av rivalitet och säkerhet- och beroenderelationer. Alla

regionala säkerhetskomplex har inte samma dynamik eftersom maktförhållandena varierar beroende på region. Eftersom det finns många olika regionala säkerhetskomplex kan dessa överlappa med varandra. Några stater kan ingå i komplex på marginalen, som ett övergångsområde till ett annat komplex beroende på den historiska dynamiken (Karlsson s.63-65).

1.4 Disposition

Genom att vara tydlig med hur jag genomför undersökningen och vilka avväganden som görs så strävar jag efter att uppnå intersubjektivitet i uppsatsen. Intersubjektivitet innebär att min undersökning ska vara oberoende oss som forskare, dvs. att någon annan ska kunna komma fram till samma slutsatser som jag utifrån det material som använts (Esaiasson m.fl. 2012 s. 25-26).

Kommer i nästa kapitel förklara vilken teori och vilken metod som använts för denna uppsats och allmänt beskriva dessa. Därefter kommer korta beskrivningar av konflikterna i Jemen och Syrien att återges för att visa på likheter och skillnader i dessa. Vidare kommer jag att redogöra för Saudiarabiens relationer med Syrien och Jemen. Därefter kommer jag att analysera varför Saudiarabien intervenerade i Jemen men inte i Syrien utifrån egenintressen, det anarkiska systemet och maktbalansteorin. Avslutningsvis kommer jag att reflektera och sammanfatta slutsatserna, samt kritiskt reflektera över resultaten av min undersökning.

2 Teori och metod

2.1 Tidigare forskning

Saudiarabiens utrikespolitik står i centrum för denna uppsats. Således handlar alltså den tidigare forskningen om just Saudiarabisk utrikespolitik. Enligt Mehran Kamrava har den Saudiarabiska utrikespolitiken under en lång tid präglats av medling, vilket står i stark kontrast med vad utrikespolitiken står för idag med tanke på landets militära agerande i Jemen. Saudiarabien är ett av världens mest strategiskt belägna länder med starka ekonomiska tillgångar. Deras legitimitet stärks av deras ansvar för två av Islams heligaste platser (Mecka och Medina). De senaste årtiondens ökade spänningar i regionen har inte försvagat Saudiarabien, snarare är det så att landets inflytande har ökat i takt med mer oroligheter (Kamrava 2012 s. 152).

Saudiarabien har under lång tid använt sig av medling i olika konflikter med syfte att försöka nå internationell prestige och legitimitet. Denna medling har många gånger skett i samförstånd med andra globala och regionala aktörer. Varför är det så? Svaret går att finna i Saudiarabiens ambition att fungera som en regional samordnare i Mellanöstern eller en slags balanserare likt Storbritannien i Europa på 1800-talet (Kamrava 2012 s.153).

Saudiarabiens försök till att medla har i många fall inte varit särskilt framgångsrika, men ibland kan det symboliska agerandet i att agera som medlare ha större betydelse än att faktiskt nå önskat resultat i konfliktlösandet. Saudiarabien ser medling som ett medel för att visa på aktivitet och engagemang i regionala frågor, för att på sikt kunna stärka sitt inflytande bland olika typer av aktörer och stater. Saudiarabiens försök att nå regional stormaktsstatus har

också resulterat i ett samarbete mellan gulfstaterna kallat GCC (Gulf Cooperation Council). Samarbetet är såväl ekonomiskt som politiskt. Deras framgångar i olika medlingsförsök har varit begränsade, men har ändå stor betydelse för regionen då det stärkt Saudiarabiens makt ytterligare. Samtliga gulfstater utom Jemen är medlemmar i GCC (Kamrava 2012 s.154).

Saudiarabien gör anspråk på att vara ensam regional hegemon men också den muslimska världens ledande stat. Sedan 2006 har Saudiarabien använt sig av Mecka som ett utrikespolitiskt redskap för att införskaffa sig makt. Genom att ta hänsyn till regionala säkerhetsproblem, internationell och regional legitimitet har den Saudiarabiska utrikespolitiken präglats av försiktighet. Denna försiktighet förstärks av en ökad känsla för otrygghet baserad på synen om att man gränsar till och är omgiven av fiender. Detta har inte helt överraskande inneburit att ett centralt mål både för regimen och staten varit överlevnad. Denna syn på överlevnad har sedan revolutionen i Iran 1979 inneburit en allians med USA trots stora ideologiska och kulturella skillnader för att kunna hantera det nya hotet Iran (Kamrava 2012 s. 156).

Enligt Ennis och Momani är det för Saudiarabien av yttersta vikt att monarkin i grannländerna behålls för den regionala stabilitetens skull men också för den egna regimens överlevnad. Saudiarabien har även ett sekteristiskt sätt att se på de senaste årens revolutioner i Mellanöstern. Det handlar framförallt om konflikten mellan Iran och sunni mot shia. Iran och andra shiitiska regimer vid eller i närheten av sina gränser är ett stort hot enligt Saudiarabien (Ennis & Momani 2013 s. 1127-1128).

Likt många andra forskare och analytiker så hävdar Ennis och Momani att Saudiarabiens utrikespolitik har genom historien präglats av försiktighet, återhållsamhet och pragmatism. Det är utifrån denna hållning som Saudiarabien utvecklats och förändrats sin utrikespolitik sedan 2011. Ett nytt förhållningssätt till den arabiska vårens uppror är av största vikt här. Ett isolationistiskt förhållningssätt till utrikesfrågor hade i denna nya situation varit en omöjlig hållning med tanke på att dessa revolter sker i Saudiarabiens närområde. Naturresurser har spelat roll för Saudiarabien i utformandet av landets internationella förbindelser. Detta har förstärkt Saudiarabiens relation med USA, vilket i sin tur givit landet en förstärkt maktposition i OPEC, G20 och i Mellanöstern. Både USA och Saudiarabiens relationer har präglats av ett från båda sidor typ av förhållningssätt där man söker olika fördelar från

varandra genom samarbete på olika områden. Trots skillnaderna mellan länderna så är det i bådas intresse att samarbeta (Ennis & Momani 2013 s. 1130-1131).

Saudiarabiens egen säkerhet har också förstärkts genom olika militära samarbeten med USA. När USA har stöttat revolutioner under den arabiska våren har Saudiarabien haft en mer negativ inställning. Deras relation har också satts på spel under oljekrisen 1973 och terrordåden under 11 september där flera av terroristerna var av Saudisk nationalitet. Trots detta har länderna fortsatt samarbeta vilket alltså beror på deras i allra högsta grad gemensamma intressen (Ennis & Momani 2013 s. 1130-1131).

Vad den arabiska vårens revolutioner kommer ha för inverkan på Saudiarabien är ännu för tidigt att säga eftersom det fortfarande är en pågående process. Den regionala säkerheten kommer också påverkas beroende på hur relationen mellan USA och Iran förändras, samt hur väl det muslimska brödrskapet som ses som ett hot enligt den Saudiska regimen, lyckas etablera sig i regionens olika stater (Ennis & Momani s. 1139).

Sammanfattningsvis betonar tidigare forskare att Saudiarabiens utrikespolitik har präglats av försiktighet vilket står i stark kontrast till den nya offensiva utrikespolitik som landet numera förespråkar.

2.2 Teori

För att hitta ett par förklaringsfaktorer varför Saudiarabien intervenerar i Jemen men inte i Syrien, så tar jag avstamp i realismen som teori. Jag anser att realismen är en logisk utgångspunkt för att undersöka och förklara interventioner samt icke-interventioner utifrån egenintressen.

Realism kallas den grupp teorier som under lång tid har dominerat det akademiska studiet av internationella relationer. All realistisk teori sätter en viss sorts makt i centrum för analysen av den internationella politiken. Eftersom världens stater förfogar över absolut mest makt,

fokuserar realismen nästan uteslutande på stater som aktörer. Internationella organisationer, multinationella företag och andra typer av aktörer syns mycket lite i realistiska analyser av internationell politik. Realisterna menar att det internationella systemet är anarkiskt, dvs. det finns ingen övergripande internationell auktoritet. Detta innebär att varje stat är i grund och botten utlämnad till sig själv och har ingen att vända sig till för hjälp. Realisterna ser det som sin uppgift att förklara orsaken till och konsekvenserna av detta tillstånd. Styrkan med realismen är att den med enkla begrepp kan förklara varför den internationella politiken inte tycks förändra sig över århundradena, eller årtusendena. Nationell politik och även internationell ekonomi har förändrats drastiskt genom historiens gång genom exempelvis industrialiseringen, demokratisering och liberalisering. Trots dessa förändringar i det internationella systemet så tror realisterna att världen fortfarande präglas av krig, konflikt och misstänksamhet (Hall 2014 s.53).

2.2.1 Kritik mot teori

Eftersom realismen länge varit den dominerande teorin inom internationella relationer så har den naturligtvis även blivit utsatt för omfattande kritik. Två viktiga områden – teoretiskt och empiriskt - där kritik mot realismen har nämnts behöver uppmärksammas. Den teoretiska kritiken riktar sig framförallt mot att realismen i grund och botten är väldigt reduktionistisk. Bilden av verkligheten i de internationella relationerna reduceras till enbart stater och deras intressen, som enbart är makt för att kunna överleva. Kultur, nationella politiska system, idéer och socioekonomiska strukturer är oviktiga i realismens förståelse för hur det internationella systemet fungerar (Hall 2014 s.64).

Ett exempel är den realistiska synen på första världskrigets utbrott som inte ger någon förklaringskraft åt faktorer som av många anses vara väldigt viktiga. Exempel är den växande nationalismen i Europa, hög acceptans för krig efter 40 år av fred och den begränsade destruktiviteten i de senaste europeiska krigen, eller de enskilda politiska ledarnas kognitiva processer och omvärldsförståelse. Realister verkar inte heller ha några problem med att

jämföra peleponnesiska kriget på 500-talet f.Kr. Med internationell politik under 1900-talet, utan att ta hänsyn till de skillnader som 2300 år kan utgöra på en rad olika sätt. Realismens kritiker i allmänhet håller dock med om att det är fullt möjligt att göra historiska jämförelser och att detta är något man också bör göra. Skillnaden är dock att kritikerna menar att man måste vara minst lika uppmärksam på skillnader som likheter. Enligt realismen är det enda som varierar över tid och rum den teknologiska utvecklingen, där inte minst järnvägsnätets utbredning har stor betydelse för realistiska analyser av första världskriget och kalla kriget. Realismens empiriska huvudområde är säkerhet, eller krig och fred. Frågan som kritikerna ställer sig är varför realismen vid denna tid fortfarande väljer att fokusera på relationer mellan stater. Det är största hotet idag för de flesta människor kommer idag inte från andra stater, utan ifrån den egna staten. Det är många år sedan internationella krig var vanligare än inbördeskrig. Väljer man att enbart titta på demokratiska stater, så är det väldigt ovanligt med hot från andra stater och istället kommer de främsta hoten från terroristgrupper, organiserad brottslighet, socioekonomiskt sönderfall och miljöförstöring. Den empiriska verkligheten har förändrats, men realismen har inte förändrats med den (Hall 2014 s.65).

Förutom realismen finns det två stycken dominerande teorier inom internationella relationer med helt andra utgångspunkter som är värda att nämna; Liberalism och konstruktivism. Det liberala perspektivet på internationella relationer bygger på antagandet att individer och stater är rationella och har förmågan att reglera sina relationer för att öka den gemensamma nyttan i en värld präglad av ömsesidigt beroende, så kallad interdependens. Genom samarbete kan staterna uppnå fred, frihet och tillväxt. Liberaler menar även staters interna organisering påverkar hur de agerar i det internationella systemet. För liberaler är den demokratiska freden en viktig teori. Den teorin utgår ifrån att demokratiska stater väldigt sällan eller nästan aldrig förklarar krig mot varandra. Dessutom menar liberaler att det finns andra aktörer än stater i internationella relationer, exempelvis nationella intressegrupper, transnationella aktörer och internationella organisationer. Till viss del så finns det en normativ ambition inom liberalismen såtillvida att fred, välfärd och rättvisa betraktas som positiva värden, som är eftersträvansvärda för stater genom samarbete (Ericson 2014 s. 67).

Konstruktivismen är ett annat teoretiskt perspektiv som har stark utbredning inom internationella relationer. Konstruktivismen hävdar immateriella fenomen som identitet,

kultur, intressen, språk och idéer är sociala konstruktioner. De sociala konstruktionerna formas och ges olika innebörd i samspelet mellan människor. Dessa konstruktioner kan inte tas för givna utan är föränderliga. Konstruktivismen lägger framförallt stor vikt vid förhållandet mellan aktörer och deras omgivande sociala strukturer. Konstruktivister kan bland annat studera och analysera idéers men även språkets betydelse i säkerhetspolitiken. Konstruktivismens stora utmaningar finner man i uppgiften att försöka omvandla alla de allmänna filosofiska resonemangen till empiriskt tillämpbara teorier, men även att hantera de problem som uppstår med att bygga broar till de mer postmodernistiska och rationalistiska perspektiven (Eriksson 2014 s. 99)

2.2.2 Klassisk realism och Neorealism

I perioden efter andra världskriget var realisten Hans Morgenthau ledande inom ämnet internationella relationer. I hans bok *Politics among Nations*, som kom ut 1948 gav han uttryck för sina tankar om realism, som kom att bli kallat för klassisk realism.

Klassisk realism utgår ifrån människans natur som förklaringsfaktor till staternas beteende. Individer är i första hand rädda, själviska och maktsökande. Stater utgörs av individer och deras beteende är därför präglad av individernas egenskaper (Mingst & Arreguin-Toft 2010 s.70).

Staterna är suveräna aktörer vars mål är överlevnad och att de därför styrs av egenintressen i form av olika typer för strävan efter makt (Mingst & Arreguin-Toft 2011 s.121).

Enligt Morgenthau är maktbalansen teoretiskt en betydande stabiliserande faktor i det anarkiska internationella systemet. Genom maktblans uppstår en jämvikt i det internationella systemet som upprätthåller stabiliteten och försäkrar överlevnaden av alla element i systemet. Jämvikten bygger på antagandet att alla stater i balansen är nödvändiga för systemet och att de har rätt att existera. Utan en rådande jämvikt är det möjligt för en stat att få övertag över andra stater, göra intrång på deras intressen och rättigheter och eventuellt förgöra dem (Morgenthau 1993, s. 183-185).

Maktbalansen liknas vid en våg och kan upprätthållas genom att antingen minska vikten på den tyngre vågskålen eller öka vikten på den lättare vågskålen. Att minska makten för de starkare har historiskt skett genom att stater försökt minska sina motståndares makt.

Maktökning för en svagare stat kan utföras med två olika metoder. Den första metoden är att den svagare staten ökar sin egen makt för att balansera den starkare statens makt, exempelvis genom kapprustning. Den andra metoden är att den svagare staten poolar sin makt med alla stater som har likvärdiga intressen mot den starkare staten. Den starkare staten kommer då att poola sin makt med alla stater som har likvärdiga intressen mot den svagare staten (Morgenthau 1993 s.194-195).

En kritik mot den klassiska realismen var att om människan i grund och botten är maktsökande och krigisk, hur skulle man då kunna förklara långa fredsperioder genom historien? För att finna svar på denna fråga så uppstod neorealismen. Teorin skapades genom Kenneth Waltz bok *Theory of International Politics*. Boken beskriver världspolitiken från 1648 och framåt (Mingst & Arreguin-Toft 2011 s. 74).

Neorealismen har sedan dess tagit en dominerande roll inom realismen. Neorealismen delar den klassiska realismens antagande om att det internationella systemet präglas av en ständig kamp om makt för att säkra sin egen överlevnad. Den stora skillnaden är att när den klassiska realismen grundar sin teori i den mänskliga naturen, har neorealismen sin utgångspunkt i det anarkiska systemets struktur. Det internationella systemet är enligt Waltz ett system bestående av enheter(stater) som är sammansatta till en helhet (struktur). Enligt Waltz är det strukturen som avgör hur enheterna agerar och eftersom det internationella systemets struktur är och alltid varit anarkiskt handlar alltid stater enligt maktpolitiska principer (Dunne & Schmidt 2011 s. 91).

2.2.3 Offensiv och defensiv realism

Enligt den offensiva realismen så bör stater hela tiden sträva efter att förbättra sin relativa maktposition. Det lönar sig för stater att vara aggressiva, erövra och visa en vilja att starta krig (Mingst & Arreguin-Toft 2011 s.73).

Den amerikanske statsvetaren och neorealisten John Mearsheimer är även en förgrundsfigur för den offensiva realismen. I sin bok ”The tragedy of Great Power Politics” utvecklar han sina resonemang kring teorin. Mearsheimer delar realismens antaganden om att stater är rationella aktörer vars huvudmål är överlevnad och att de inte kan lita på varandra eftersom de inte kan vara säkra på varandras intentioner (Mearsheimer, 1994 s. 10).

De tidigare nämnda antaganden leder inte i sig själva till den ständiga maktkamp som råder i det anarkiska systemet. Att staters huvudmål är överlevnad klassar han som ett defensivt mål. När dessa antaganden vävs samman leder de dock till att stater börjar frukta varandra, de ser till sin egen överlevnad och de söker alltid en förbättrad relativ maktposition. Stater kan inte lita på varandra och det finns ingen högre auktoritet över staterna som kan korrigera deras beteende. Därför kan stater endast se till sig själva när det gäller att säkra sin egen överlevnad vilket leder till att de hela tiden söker ökad relativ makt eftersom det bästa sättet att säkra sin egen överlevnad är att inneha ett relativt maktövertag (Mearsheimer 1994, s. 9-12).

Stater fokuserar både på offensiva och defensiva åtgärder eftersom de strävar efter att utnyttja andra stater samtidigt som de inte vill att andra stater ska utnyttja dem. Det internationella systemet präglas därför av en maktkamp där stater försöker maximera sin relativa makt och där krig alltid ligger nära till hands (Mearsheimer 1994, s. 12).

Defensiva realister anser att statens huvudmål bör vara överlevnad och säkerhet, inte maktmaximering som offensiva realister anser. När en stat söker mer makt än den behöver skrämmar det andra stater som i sin tur försöker öka sin makt för att försäkra sin överlevnad. Detta fenomen som benämns som säkerhetsdilemmat ger upphov till spänningar och konflikter mellan stater (Miller 2010, s. 143-144).

Defensiva realister anser att aggression och erövring inte lönar sig. Stater som blir utsatta för aggression lyckas generellt vinna tillbaka inledande förluster och även öka sin relativa makt på den anfallande statens bekostnad, dvs. erövraren förlorar i längden. Därför anser defensiva realister att stater bör agera återhållsamt i det internationella systemet (Mingst & Arreguin-Toft 2011, s. 73).

2.2.4 Maktbalans

Maktbalans är en central teori inom realismen, som används för att analysera varför konflikter uppstår. Det europeiska systemet av suveräna stater var stabilt från Westfaliska freden till Napoleonkrigen, mycket tack vare maktbalansens någorlunda effektiva inverkan. Efter Napoleonkrigen försökte Europas stormakter att upprätthålla ordningen delvis genom regelbundna kongresser där de hade gemensamma överläggningar där de försökte träffa avtal för att bevara maktbalansen och stoppa den revolutionära vågen av liberal nationalism. Maktbalansen har fått genom historien många kritiker. USA:s president under första världskriget Woodrow Wilson menade att maktbalansen var dålig eftersom den orsakade krig. Maktbalansens försvarare menar att den skapar stabilitet (Nye & Welch 2011 s. 81). Fred och stabilitet är dock inte samma sak. Genom de fem århundraden som det europeiska statssystemet funnits har stormakterna varit inblandade i 119 krig. Under tre fjärdedelar av tiden rådde krig som involverade minst en av stormakterna. Tio av dessa krig var stora allmänna krig där flera av stormakterna var inblandade. Så på frågan om maktbalansen effektivt bevarade freden under det moderna statssystemets fem århundraden är svaret nej. Stater balanserar dock inte sin makt för att bevara freden utan för att bevara sin egen självständighet. Maktbalansen har inte bevarat freden och inte heller bevarat varje stats självständighet, men den har bevarat det anarkiska internationella statssystemet (Nye & Welch 2011 s.81). Svårigheten med att mäta föränderliga maktresurser är ett stort problem för ledare när de försöker bedöma maktbalansen. För en analytiker blir bilden ännu mer komplicerad när samma ord används för olika typer av fenomen. Termen maktbalans syftar dock vanligen på tre saker: maktbalans som maktfördelning, maktbalans som politik och maktbalans som multipolära system (Nye & Welch 2011 s.81-85).

2.2.5 Operationalisering av teori

Utifrån realismen har jag valt ut maktbalansteorin och egenintressen, och därefter undersöka hur de kan förklara Saudiarabiens val att intervensera militärt i Jemen. När jag undersöker maktbalans kommer jag framförallt titta på den regionala maktbalansen i Mellanöstern samt hur viktiga medlemmar i FN:s säkerhetsråd resonerat kring de båda konflikterna. I säkerhetsrådet är USA och Ryssland permanenta medlemmar och viktiga aktörer i Mellanöstern.

Eftersom mycket av realismens fokus är på staternas egenintressen som en förklarande faktor till deras agerande, har jag valt att utgå ifrån just staters egenintressen. Det är framförallt Saudiarabiens egenintressen i Syrien och Jemen som kommer undersökas. Vid en undersökning av egenintressen finns det en rad olika potentiella egenintressen att hänsyn till. Jag har valt att fokusera på säkerhet utifrån realismens antagande att staternas främsta mål är egen överlevnad, vilket nås genom säkerhet.

Förutom Saudiarabiens egenintressen kommer jag att undersöka USA och Rysslands egenintressen. Anledningen är att de är viktiga globala aktörer och de är inblandade i konflikterna, samt är permanenta medlemmar i säkerhetsrådet. Även Irans egenintressen kommer undersökas eftersom de liksom Saudiarabien är en viktig regional stormakt i Mellanöstern.

2.3 Metod

En beroende variabel beskriver de valda fallens variation, vilket också är uppsatsens mål att förklara. En oberoende variabel beskriver i sin tur de valda fallens variation i egenskaper som tros förklara variationen i den beroende variabeln (Esaiasson m.fl. 2012 s.102). Jag kommer alltså undersöka hur värdet på de oberoende variablerna kan förklara variationen i den beroende variabeln.

Undersökningen jag tänkt att genomföra är en jämförande fallstudie enligt mest-lika design. I den typen av design ska fallen som väljs vara så lika varandra som möjligt på relevanta oberoende variabler förutom på den förklaringsvariabel som står i centrum för undersökningen. För att uppfylla kraven ovan så ska fallen väljas strategiskt (Esaiasson m.fl. 2012 s.102).

De två konflikterna Jemen och Syrien har jag valt som fall för denna uppsats. Dessa fall väljs inte för att de är intressanta i sig, utan för att de påminner om varandra mycket förutom att i Jemen så har Saudiarabien valt att intervensera militärt. Jag anser därför att dessa konflikter passar in i en jämförande fallstudie enligt mest lika design.

Den beroende variabeln i undersökningen är intervention. Det finns en variation i den beroende variabeln då intervention tagit plats i Jemen, men inte i Syrien mot Assad. De oberoende variabler som jag kommer applicera på förklaringen till beslut om intervention är stöd från FN:s säkerhetsråd, maktbalans och egenintressen från mäktiga stater i regionen. Eftersom jag vill undersöka hur realismen kan förklara Saudiarabiens agerande i dessa konflikter så har jag valt förklaringsvariablerna utifrån realismen och dess syn på hur stater agerar.

I en mest lika-design väljs fallen utifrån de oberoende variablerna. Efter valet av fall så bestäms sedan värdet på den beroende variabeln. I en undersökning av detta slag är det oerhört viktigt att inte känna till värdena på de beroende och oberoende variablerna. Om man redan känner till värdet på samtliga variabler så bidrar undersökningen inte med någon ny kunskap, utan bekräftar bara det som alla redan visste (Esaiasson m.fl. 2012 s 103).

Det här kommer inte vara en typisk mest lika-design, då jag redan känner till värdena på den beroende variabeln, militär intervention eller ej, men inte känner till värdet på de oberoende förklaringsvariablerna skiljer sig åt. Istället har fallen valts utifrån den beroende variabeln för att få så stor spridning som möjligt på den beroende variabeln. Detta tillvägagångssätt anser

jag vara det enda möjliga eftersom arbetet med att sätta värden på de obereonde variablerna kommer vara omfattande och även en del av själva undersökningen (Esaiasson m.fl. 2012 s. 103).

För att kunna dra giltiga slutsatser med den metod som jag valt så krävs det en försäkran om att det existerar en tydlig variation i den beroende variabeln (Esaiasson m.fl. 2012 s. 103), vilket det också gör därför att Jemen är ett tydligt fall av intervention medan Syrien är ett tydligt fall av icke-intervention från Saudiarabien.

Undersökningen är teoriprovande då jag testar hur realismen kan förklara varför en stat intervenerar i en konflikt. I en teoriprovande undersökning är det av stor vikt att teorin går att applicera även på andra fall än de som ingår i undersökningen så att resultaten av undersökningen blir generaliserbara (Esaiasson m.fl. 2012 s. 103). Förklaringsvariablerna egenintressen och maktbalans är inte specifika för just Jemen och Syrien utan kan vara relevanta för andra liknande fall. Därför är det möjligt att tillämpa resultaten av denna undersökning på andra fall där Saudiarabien valt att intervensera eller inte.

En fåfallsstudie anser jag vara den mest lämpliga typen av studie för att besvara frågeställningen till denna uppsats då det finns ett begränsat antal fall där Saudiarabien valt att intervensera militärt i modern tid. Jag har begränsat mig till två fall, dels på grund av det begränsade antal interventioner Saudiarabien genomfört men också för att en mest lika design med för många fall skulle vara alldeles för tidskrävande och omfattande (Esaiasson m.fl. 2012 s. 101).

En nackdel med en mest lika-design är att det inte går att vara helt säker på att fallen uppfyller kriterierna för att vara mest lika då det oftast inte finns två fall som är helt homogena. Sedan finns också risken med att två lika fall är så pass lika att de inte varierar tillräckligt mycket i de tänka förklaringsvariablerna (Esaiasson m.fl. 2012 s. 103). Jag anser enligt resonemanget ovan, att Jemen och Syrien är tillräckligt lika för att jämföras i en mest lika undersökning samtidigt som deras respektive geografiska läger ger upphov till variation i förklaringsvariabler. Syrien gränsar till en rad olika konfliktfyllda länder medan Jemen i södra delen av den arabiska halvön endast gränsar till stabila länder som Saudiarabien och Oman.

2.3.1 Validitet

Validitet kan generellt betraktas som att man verkligen mäter det man avser att mäta. En undersöknings validitet kan delas upp i inre och yttre validitet där inre validitet avser giltigheten av de slutsatser som dras i undersökningen och där extern validitet avser undersökningen generaliserbarhet (Esaiasson m.fl. 2012 s. 58).

Metodvalet till denna uppsats medför att undersökningen har ambitionen att bli generaliserbar till andra fall. Ett kritiskt ställningstagande till undersökningen är dock nödvändig då detta är en fåfallsstudie.

Inre validitet uppnås genom giltiga slutsatser utifrån undersökningen, men även genom medvetenhet av god begreppsvaliditet. Begreppsvaliditet innebär att de operationaliseringar av teorin som görs är giltiga, så att man verkligen mäter det som avses att mätas. (Esaiasson m.fl. 2012 s. 58).

3 Bakgrund

Följande delkapitel ämnar att beskriva bakgrunden till de två konflikterna som valts ut för denna uppsats, för att därmed kunna urskilja likheter och skillnader mellan de två konflikterna. Kommer även att beskriva Saudiarabiens relationer med Jemen och Syrien.

3.1 Jemen

Stridigheterna som präglar dagens Jemen har en lång historia. 1990 enades Nord- och Sydjemen till ett land. Enandet gick lugnt och fredligt till, men trots detta finns en del av de gamla motsättningarna kvar. Det finns ett stort missnöje i söder och i norr har stridigheter med jämna mellanrum utbrutit. Dessutom är Al-Qaida sedan länge etablerade i landet och numera även IS. Vid sedan av oroligheterna i landet finns det även andra problem. Jemens största exportvara är olja, vilket beräknas ta slut år 2020. Inte nog med det så råder det stor brist på vatten i landet (Säkerhetspolitik 1).

Houthi kallas den rörelse som i norra Jemen. De kräver bland annat högre självbestämmande och att befolkningen i norra Jemen får bättre representation i statens maktapparat. Houthierna följer en inriktning inom shia-islam som kallas zaidism. Zaidier utgör ca en tredjedel av Jemens befolkning. Al-Hirak rörelsen kallas en grupp som huserar i de södra delarna av landet. Deras missnöje baseras på vad de anser är en orättvis fördelning av oljeresurser då en väldigt liten del av intäkterna kommer befolkningen i söder till godo. Dellar av denna rörelse vill att de södra delarna av Jemen ska bli en självständig stat som ska heta Sydarabien (Globalis 1).

Den arabiska våren spred sig som en löpeld under våren 2011 och nådde Jemen under ett tidigt skede. Till en början var protesterna mot president Saleh små, men samtidigt kom det rapporter om att dessa bemöttes med våld av regeringsstyrkorna. Kort efter att demonstrationerna påbörjades meddelade Saleh att han inte skulle ställa upp i presidentvalet som planerades till 2013. Demonstranterna och oppositionen krävde dock att han skulle avgå omedelbart, vilket han också gjorde i November 2011. Trots detta var stödet för Saleh fortfarande starkt bland många av landes mäktiga klaner. Det avtal Saleh skrev under innebar också att han fick full immunitet och därmed inte kunde åtalas för till exempel attackerna mot demonstranterna eller för korruption. Efter presidentens avgång bildades en samlingsregering där även oppositionspartierna ingick. I Februari 2012 valdes Hadi till president i ett val där han var den enda kandidaten. I mars 2014 krävde Houthis att president Hadi skulle avgå. Kort därefter påbörjades omfattande demonstrationer som snabbt övergick till våldsamheter. Efter bara några dagar hade Houthis tagit över kontrollen över stora delar av Sanaa. Ett fredsavtal förhandlades fram med hjälp av FN, som innebar att presidenten skulle sitta kvar vid makten, men att en ny regering skulle bildas. Houthis fick stort inflytande i den nya regeringen. Trots det drog de inte tillbaka sina styrkor från Sanaa. I Januari 2015 stärkte Houthis kontrollen över huvudstaden ytterligare och satte Hadi i husarrest, vilket resulterade i att han avgick. Houthis framfart väckte starka protester från bland annat USA, EU och Saudiarabien. Hadi lyckades i slutet av Februari att fly till Aden och kunde därefter återigen göra anspråk på presidentmakten. I slutet av Mars inledde en koalition på sammanlagt tio länder med Saudiarabien i spetsen flygbombningar mot Houthistyrkorna, med syfte att återupprätta Hadis regering. Flygattackerna och de intensiva striderna har inneburit en förvärrad humanitär katastrof i Jemen och enligt FN har ett hundratusentals människor drivits på flykt på grund av den rådande konflikten (Säkerhetspolitik 2).

3.2 Syrien

Syrien har under en lång tid dominerats av det socialistiska Baathpartiet och Assadfamiljen. Hafez al-Assad tog makten i en kupp 1970 och när han dog tog hans son, president Bashar al-Assad över. Syrien har trots att det formellt är en demokrati, präglats av media-censur, korruption, politiskt förtryck och inskränkta rättigheter. I praktiken har alltså landet styrts med järnhand av Assadfamiljen ända sedan 1970 (Säkerhetspolitik 3)

Kritik mot militären, Baatpartiet och Assadfamiljen har varit strikt förbjudet. Tortyr och försvinnanden, samt politiskt motiverade fängelsestraff har varit vanligt under en lång tid. Förutom de interna problem man haft inom landet gränser så har Syrien under lång tid även varit i konflikt med ett flertal grannländer. Israel betraktar Syrien som en av sina största motståndare och tre krig har utkämpats. Första kriget bröt ut redan 1948 när FN erkände Israel som ett självständigt land. Under sexdagarskriget 1967 erövrades Golanhöjderna av Israel och området annekterades. Stridigheter har därefter utbrutit ett flertal gånger och något fredsavtal har aldrig skrivits på, vilket gör att Israel och Syrien formellt sett fortfarande i krig mot varandra. Även i Libanon har Syrien varit inblandade under en lång tid. Syrien ingrep i det libanesiska inbördeskriget 1976 och blev kvar som en stödjande part fram till år 2005 då samtliga trupper lämnade. Den arabiska våren nådde även Syrien den 15:e mars 2011. Till en början var demonstrationerna fredliga med krav på demokrati och politiska reformer. Regimen svarade med beskjuta demonstranterna och när de första dödsoffren hade skördats började demonstranterna även kräva regeringens avgång. I april urartade situationen och militären började använda sig extrema åtgärder vilket blev startskottet för det syriska inbördeskriget som pågår än idag. Ett stort antal grupper har bildats som en följd av kriget. Dessa grupper samarbetar i många fall, men allianserna är löst bundna. Till en början var rebellerna enade i kampen om demokrati men har splittrats. Fria syriska armén som bildades under ett tidigt skede brukar betraktas som relativt sekulär, men det finns andra rörelser med betydligt mer fundamentalistisk islamistisk profil. Framförallt är det Jabhat al-Nusra som är den syriska grenen av Al-Qaida och etablerade sig redan 2012. ISIS var en förlängning av den Al-Qaida grupp som under en lång tid funnits i Irak. I början av 2014 blev de uteslutna ur Al-Qaida och i slutet av Juni utropade de ett kalifat som omfattar områden i Irak och Syrien. Inte nog med detta så har Syrien även kurder som slåss för självständighet. Kurderna är Syriens näst största etniska grupp. Många av rebellgrupperna strider också mot varandra. 2013

användes kemiska vapen i Damaskusområdet troligen nervgas. Mycket tyder på att den syrisk regimen låg bakom dessa attacker. I Juni 2014 överlämnades de sista vapnen över till FN, men anklagelserna om att regimen gömt undan en del vapen florerar flitigt. Värt att nämna är att Assad är alawit, en grupp som är Shiamuslimsk, medan majoriteten av oppositionen i landet är sunnimuslim vilket ökat de religiösa motsättningarna i landet (Säkerhetspolitik 4).

Inte nog med att religiösa skillnader mellan länder som är sunni och shia har betydelse för utvecklingen i Syrien, så finns det politiskt spel mellan stormakterna också. Ryssland och Kina har inte stöttat internationella interventioner mot regimen och har lagt in sina veton mot FN-resolutioner. Fria syriska armén erkänns av en stor del av det internationella samfundet med USA i spetsen. Dessa länder har i likhet med USA en ansträngd relation med Iran. De länder som tidigare varit upptagna med att stötta oppositionsgrupper, såsom USA och Saudiarabien lägger nu mer fokus på att bekämpa IS (Globalis 2).

3.3 Saudiarabiens relationer med Syrien och Jemen

Som tidigare forskning har nämnt så har Saudiarabiens utrikespolitik länge präglats av försiktighet, pragmatism, strävan efter stabilitet i den omkringliggande regionen, stark medvetenhet om ansvaret för Islams två heligaste platser (Mecka och Medina) och om de stora värden, ekonomiska och politiska som står på spel (Sveriges ambassad 1).

Utvecklingen i Jemen är något som bekymrat Saudiarabien under en lång tid och har hög prioritet. Det var Saudiarabien genom GCC som förhandlade fram den uppgörelse som innebar att den tidigare presidenten Ali Abdullah Saleh blev tvungen att träda tillbaka till förmån för ett nytt styre under ledning av Abd-Rabbu Mansour Hadi. Houthi-rebellerna har genom Ali Abdullah Salehs hjälp kunnat avsätta Hadi som blev tvungen att gå i exil till Riyadh. Saudiarabien anser att Houthi-rebellerna som tagit makten är terrorister. Irans stöd till

Houthi-rebellerna är enligt Saudiarabien ett sätt för Iran att utöka sin maktsfär i regionen (Sveriges ambassad 1).

Inbördeskriget i Syrien är också något som oroar regimen i Saudiarabien. Under samordning med viktiga stater som USA, Frankrike och Storbritannien så stödjer man delar av oppositionen mot den syriska regimen. Historiskt så har Saudiarabiens förbindelser med Syrien varit mycket frostiga. Bakgrunden till detta går att finna i att al-Assad-klanen valt att alliera sig med Iran sedan trettio år tillbaka. För Saudiarabien är Iran det största säkerhetspolitiska hotet då man anser att de underminerar stabiliteten i regionen genom att sprida sin egen version av revolutionär Islam. Man menar att Iran försöker etablera regional hegemoni i Mellanöstern. Från Saudiskt håll hoppas man på regimskifte i Damaskus och ett mer representativt styre som inkluderar alla befolkningsgrupper i Syrien. Saudiarabien har varit mycket aktiva i FN och Arabförbundet för att få till en lösning på konflikten (Sveriges ambassad 1).

4 Analys

4.1 Egenintressen Saudiarabien

Hur kan vi förstå varför Saudiarabien valt att intervensera i Jemen men inte i Syrien, dels utifrån Saudiarabiens egenintressen, men också utifrån andra viktiga aktörer i regionen som Iran och globala aktörer som USA och Rysslands egenintressen? Hela det realistiska perspektivet bygger på att stater ser sina egenintressen i första hand och att samarbete endast fungerar när dessa intressen uppfylls (Säkerhetspolitik 5).

Saudiarabiens utrikespolitik har under en lång period präglats av medling och återhållsamhet. Detta är ett faktum. Interventionen i Jemen kan således inte betraktas som något annat än drastiskt handlande (Kamrava 2012 s.152). För Saudiarabien handlar konflikten i Jemen om att fördriva Houthi-rebellerna och återinsätta Saudisk-lojala president Hadi. Detta för att man menar på att avsättningen av president Hadi var olaglig. Sedan revolutionen i Iran 1979 har Saudiarabien aktivt bekämpat den revolutionära ideologi som präglat Iran sedan dess. Händelserna har sedan arabiska våren inleddes 2011 varit intensiva och från Saudiskt håll har det funnits en rädsla i att förlora det starka inflytande man haft i regionen. Ett inflytande som bygger på landets starka militär och råvaruekonomi (Huffington Post 1). Saudiarabiens militära utgifter motsvarar 10% av landets BNP (Ennis & Momani 2013 s.1132). För att sätta detta i perspektiv så ska det påtalas att Sverige spenderar ca 1,1% av BNP på sitt försvar. Sveriges militära utgifter är totalt ca 40 miljarder årligen (Globalis3). Saudiarabien satsar alltså enorma summor på sitt försvar, vilket troligtvis har att göra med den osäkra region Mellanöstern är.

Saudi Arabiens största egenintresse är den egna säkerheten vilket inte minst visar sig på deras militära utgifter. Nawaf Obaid är en Saudisk forskare med nära band till landets politiska elit. Han har pekat ut de tre främsta hoten för Saudiarabien i den försvarsdoktrin som sedan tidigare utarbetats för landet. De tre hoten som nämns är regional instabilitet, ett kärnvapenbestyckat Iran och terrorism (Huffington Post 1). Houthi-rebellerna som är tydligt shiitiska har också enligt Saudiarabien starka band till Iran, trots att Iran hittills förnekat att det finns något samröre. För Saudiarabien kan detta ses som ett hot eftersom detta skulle innebära ett Iran som etablerar sig i Saudi Arabiens närområde. I Jemen är Al-Qaida sedan länge etablerade och nu även IS. Dessa grupper är också ett hot mot Saudiarabien, vilket förklarar varför de även i Jemen bekämpar dessa grupper och inte bara Houthi-rebellerna. Överlevnad är centralt i det anarkiska systemet, och för att överleva behövs säkerhet. Mellanöstern är en region och därmed är regionala säkerhetsproblem viktiga att ha i åtanke. För att analysera konflikter i Mellanöstern går det inte att enbart se det internationella systemet. De regionala aspekterna med historia och lång rivalitet måste också betraktas som centrala. Rivaliteten mellan Saudiarabien och Iran har en mycket lång historia, men har eskalerat sedan revolutionen i Iran och de ideologiska motsättningarna blivit mer framträdande. De ideologiska motsättningarna i kombination med Irans (enligt Saudiarabien) ambition att bli ensam regional hegemon, gör att Iran är ett av de största hoten mot Saudi Arabiens säkerhet (Dannfelt 2015 s.6-7)

En viktig aspekt att titta på när det gäller stater och deras agerande är hotets närhet. Iran är kanske svagt på en global skala, men farligt på det lokala och regionala planet. Jemen gränsar till Saudiarabien, medan Syrien är beläget i norr och gränsar till andra instabila länder som Libanon, Turkiet och Irak. Dessutom är Syrien sedan länge inblandat i en konflikt med Israel om Golanhöjderna vilket komplicerar läget ytterligare.

Saudi Arabiens inblandning i Jemen kan bli mer komplicerad än vad de från början kanske trott. Ur ett historiskt perspektiv har det nämligen visat sig vara ett misstag att från en stark yttre part att stödja den svagare sidan i ett inbördeskrig. Pakistans ständiga inblandning i olika Afghanska inbördeskrig har nästan ruinerat och slitit uti landet. Saudiarabien står inför liknande utmaningar i framtiden när de så tydlig stödjer en part som har ytterst svårt att

behålla makten. I takt med de fallande oljepriserna kan Jemen bli en mycket kostsam historia för Saudiarabien (Pollack & Walter 2015 s.40-41).

4.1.1 Egenintressen Iran, USA och Ryssland

Iran är som tidigare nämnt en stor maktpolitiskt och ideologisk motståndare till Saudiarabien i Mellanöstern. Vad de har för intressen i Jemen är oklart dock. De har förnekat att de gett något finansiellt stöd till Houthi-rebellerna, men samtidigt har de offentligt fördömt Saudiarabiens agerande genom att påtala att det strider mot Jemens suveränitet (DN 1). Irans eventuella inblandning kan istället handla om en vilja att försvaga regionens andra stormakt Saudiarabien. Iran är också allierad med den Syriska regimen som representerar den Shiitska minoriteten i landet (Globalis 2).

USA har sedan en lång tid tillbaka varit inblandade i olika konflikter i Mellanöstern. De är inte inblandade i konflikten mot Houthi-rebellerna mer än att de stödjer Saudiarabien genom underättelser. I Jemen bekämpar de endast olika jihadist grupper som Al-Qaida och IS (DN 1) Mycket av detta kan kopplas till deras egenintresse i att bekämpa terrorister som hotar deras egen säkerhet. Även i Syrien har USA sedan en tid tillbaka börjat bomba IS, men inte regeringsstyrkor.

Eftersom Jemen inte besitter några oljetillgångar som motsvarar sina grannländers, så finns det alltså få ekonomiska fördelar med att ge sig in i den konflikten. Detsamma gäller Syrien, trots att dess strategiska läge troligtvis skulle påverka oljeleveranserna i regionen negativt.

Ryssland har sedan konflikten i Syrien påbörjades 2011 motsatt sig ett regimskifte och dessutom lagt in sitt veto i säkerhetsrådet för att förhindra en intervention mot Assad-regimen (Globalis 2). Ryssland har även egenintressen i Syrien i form av en flottbas i Tartus.

Flottbasen är den sista under rysk kontroll utanför det forna Sovjetunionen och även

Rysslands enda i Medelhavet. Ryssland anser att en flotta med världsomfattande räckvidd är nödvändig för landets säkerhetsintressen (Harmer 2012 s.1, 3).

Ryssland har således starka intressen att förhindra intervention mot Assad-regimen för att behålla sitt inflytande i regionen. Rysslands intressen är något som Saudiarabien måste förhålla sig till när de väljer att intervensera i ett annat land eftersom Ryssland är en global stormakt och permanent medlem i säkerhetsrådet. I Jemen har inte Ryssland några tydliga egenintressen, vilket också skulle kunna vara orsaken till varför man inte protesterat mot Saudiarabiens intervention.

4.2 Anarkin i Mellanöstern

Neo-realismen påpekar alltid att det är det internationella anarkiska systemet som är orsaken till varför världen ser ut som den gör (Dunne & Schmidt 2011 s. 91). Samtidigt kan detta perspektiv brytas ner ytterligare till omfatta regioner och därmed skulle det kunna påtalas att det anarkiska systemet i Mellanöstern är orsaken till varför regionen ser ut som den gör. Dynamiken i regionen påverkar konflikterna. Således utgör Mellanöstern en minianarki i den globala anarkin (Karlsson s. 63-65).

Realismen lyfter fram bristen på en global övergripande auktoritet som en orsak till varför världen är anarkisk. Detta kan också sägas att det i Mellanöstern genom brist på starka regionala institutioner har skapats en anarki som saknar motsvarighet i världen.

I Europa finns både EU och NATO som kan agera om något land skulle avvika och börja agera alltför aggressivt. NATO och EU har dock inte kunnat förhindra kärnvapenmakten Rysslands inblandning i det Ukrainska inbördeskriget. Viktigt att påtala är att realismen menar att det inte är institutionerna i sig som är viktiga, utan snarare staterna i institutionerna som genom gemensamma intressen kunnat samarbeta.

De gemensamma intressena bland staterna i Mellanöstern lyser dock med sin frånvaro. Visst har regionala samarbeten av olika slag såväl ekonomiska som militära etablerats, men samarbetena är dock mycket svaga. Detta skulle alltså kunna bero på staterna inte har

tillräckligt med gemensamma intressen för att kunna ingå några djupare samarbeten. De två stormakterna i regionen Iran och Saudiarabien är inte överens om mycket vilket hindrar olika typer av samarbeten. Sen ska det påtalas att utöver Saudiarabien och Iran, så finns det en rad olika starka regionala aktörer med olika typer av engagemang i regionen. Exempel är Israel, Egypten och Turkiet som alla är starka, dock inte på samma sätt som Iran och Saudiarabien. I regionala säkerhetskomplex kan vissa stater ingå i marginalen från ett övergångsområde till ett annat (Karlsson s. 63-65). Ett exempel skulle kunna vara Turkiet som både ingår i Europa men också Mellanöstern. Därför ingår de också endast på marginalen i det säkerhetskomplex som utgör Mellanöstern.

4.3 Maktbalans Mellanöstern

Maktbalans är en central teori inom det realistiska perspektivet i internationell politik. I den minianarki som utgör regionen Mellanöstern finns det ett flertal aktörer som upprätthåller maktbalansen. Det land med mest ekonomiska och militära muskler är Saudiarabien tätt följt av den ideologiska och maktpolitiska motståndaren Iran (Globalis 1).

Termen maktbalans syftar vanligen på tre saker: maktbalans som maktfördelning, maktbalans som politik och maktbalans som multipolära system (Nye & Welch 2011 s.81-85).

Maktbalans som maktfördelning för tankarna till ett slags behållande av status quo, det vill säga den existerande maktfördelningen mellan stater. Vissa realister menar att stabilitet uppstår vid jämnvikt, medan vissa hävdar att stabiliteten uppstår när en sida har ett så pass stort maktövertag att den andra inte vågar anfälla. Den hegemoniska stabilitetsteorin innebär att en ojämn maktbalans skapar fred. En stark dominerande makt säkerställer stabilitet, men när denna makt börjar tappa greppet och en utmanare träder fram så hotas freden (Nye & Welch 2011 s.82). En tolkning av Mellanöstern skulle kunna vara att Saudiarabien är den starka och dominerande makten som hotas av en utmanare som i detta fall är Iran.

Med maktbalans som politik syftar man ofta balansskapande som politisk metod.

Maktbalansen förutsäger att stater kommer att försöka hindra andra stater från att uppnå ett maktövertag. En maktbalanspolitik behöver inte för staterna nödvändigtvis syfta till att maximera makten. Ett sätt kan vara för staterna att hoppa på triumfvagnen, det vill säga ta del av segrarens framgångar i ett krig. Maktbalansen förutsäger dock att en stat kommer att ansluta sig till den som tycks vara svagare eftersom stater agerar för att förhindra att andra stater från att få för stor makt. Att hoppa på triumfvagnen kan innebära att staten förlorar sin självständighet. Maktbalans är ett sätt att hjälpa den svagare, eftersom den som hjälper den starke riskerar att själv bli tillintetgjord (Nye & Welch 2011 s.83). I fallet Jemen är det tydligt att Saudiarabien hjälper en svagare part, alltså den tidigare regimen som var lojal till Saudiarabien.

Historiska jämförelser kan göras även i fallet Jemen. Den Brittiska utrikesministern 1914 ville inte gå i krig mot Tyskland, men gjorde det till slut av fruktan för att Tyskland skulle få ett övertag i Europa genom att kontrollera kontinenten (Nye & Welch 2011 s. 83). Liknande paralleller kan göras till Mellanöstern. Ett ingripande i Jemen kanske sker på grund av Saudiarabiens fruktan för att Iran ska få ett övertag i det direkta närområdet.

Uppfattningen av ett hot påverkas av närheten. Ett grannland kanske är svagt på en global skala, men potentiellt farligt på det lokala och regionala planet. Iran är svagt på en global skala, men betraktas ändå som ett stort hot mot Saudiarabien. Hotets närhet har alltså betydelse men också de ideologiska skillnaderna. Samtidigt är inte ideologiska skillnader alltid ett hinder för stater att samarbeta (Nye & Welch 2011 s.84). Det kan vi inte minst se på Saudiarabiens samarbete med USA och Irans samarbete med Ryssland. Saudiarabien och Iran har alltså med hjälp av de avlägsna supermakterna USA och Ryssland försökt återskapa balansen i sitt omedelbara närområde. Med balans menas inte fred utan snarare stabilitet då ingen makt får ett direkt övertag.

Med maktbalans som multipolaritet så åsyftar analytiker oftast på historiska fall av maktbalans. Oftast nämns Europa på 1800-talet då ett flertal stormakter balanserade varandra genom skifta allianser med varandra. Även om Saudiarabien och Iran lyfts fram som regionala stormakter med stora ideologiska och maktpolitiska motsättningar, så är

Lunds universitet
Statsvetenskapliga institutionen

STVC57
HT15

Handledare: Magdalena Bexell

Mellanöstern inte ett fall av bipolaritet. Där finns en rad olika regionala stormakter som också är delaktiga och som Saudiarabien och Iran måste ta hänsyn till.

5 Slutdiskussion

I min slutdiskussion kommer jag att redogöra för och sammanfatta de förklaringar jag har till varför Saudiarabien väljer att intervensera militärt i Jemen men inte i Syrien. Vidare kommer jag också kommentera styrkor och svagheter med de resonemang jag lyfter fram i enlighet med det realistiska perspektivet. Slutligen kommer jag att redogöra för hur framtida forskning inom samma ämne kan se ut i framtiden.

Hur kan man förklara varför Saudiarabien väljer att intervensera militärt i Jemen men inte i Syrien? Jag har i analysen till denna uppsats lyft fram flera olika faktorer som kan påverka Saudiarabiens agerande. Dessa faktorer har jag lyft fram i enlighet med den realistiska perspektivet. De argument som framförts har utgått från Saudiarabiens egenintressen men även andra viktiga staters egenintressen som Saudiarabien måste ta hänsyn till. Jag har kommit fram till att närheten till konflikterna kan ha stor betydelse för Saudiarabiens beslut. Jemen är i Saudiarabiens direkta närområde vilket påverkar, medan Syrien är beläget i ett väldigt konfliktfyllt område och risken för att dras in i en omfattande konflikt med ett flertal andra stater är överhängande. Viktigt att poängtera är Houthi-rebellernas brist på allierade jämfört med den Syriska regimen som har en allians med både Ryssland och Iran för att kunna poola sin makt gentemot andra starka stater. I fallet Syrien så har Ryssland och Kina i säkerhetsrådet sagt nej till alla eventuella interventioner mot den syriska regimen medan i Jemen har det varit tyst. Detta kan bero på brist egenintressen i ett land som är väldigt fattigt och icke strategiskt beläget. Detta FN-beslut hade kunnat vara avgörande för hur Saudiarabien valt att agera. Ett FN-beslut påverkar dock inte alltid då exempelvis USA och NATO intervenserade i Kosovo trots att säkerhetsrådet sagt nej. Skillnaden här är att Saudiarabien egentligen inte är en global stormakt utan enbart en stormakt i minianarkin Mellanöstern. USA är en global stormakt och staterna inom NATO utgör en formidabel maktfaktor. Bristen på internationella institutioner i Mellanöstern har också betydelse för Saudiarabiens beslut.

Det realistiska perspektivet förkastar inte institutionella organisationer, men menar att de inte är viktiga i sig. Det är snarare staterna i organisationerna som är viktiga. Stater som har gemensamma intressen har en tendens att samarbeta oavsett ideologiska skillnader. I fallet Jemen finns det inga aktörer som kan stoppa Saudiarabien från att agera. Det sker så att säga i deras eget närområde.

I undersökningen om Saudiarabiens egenintressen valde jag att betona deras övergripande mål om egen överlevnad. Enligt realismen är alla stater mål den egna överlevnaden och för att överleva så måste den egna säkerheten prioriteras. Den egna säkerheten prioriteras genom satsningar på militären och där är Saudiarabien i framkant då försvarsbudgeten motsvarar ca 10% av BNP. Det är en väldigt stor budget med tanke på de ekonomiska resurser Saudiarabien har att tillgå på grund av deras oljereserver.

Jemen utgör ett direkt säkerhetshot mot Saudiarabien för att det är ett grannland medan Syrien är beläget i norra Mellanöstern och berör inte Saudiarabien på samma sätt. Interventionen i Jemen är inte lika riskfylld som en intervention i Syrien. En intervention mot regimen i Syrien skulle däremot kunna innebära ökade oroligheter i regionen på grund av att Syrien gränsar till flera andra konfliktfyllda länder. Dessutom har den syriska regimen ett starkt stöd av både Iran och Ryssland vilket gör att en intervention blir oerhört riskfylld för Saudiarabien och kan ge svåra ekonomiska och diplomatiska påföljder. Houthi-rebellerna har inte lyckats få internationellt eller regionalt stöd på samma sätt som den syriska regimen.

Resonemangen som har förts i denna uppsats är inte huggna i sten och ska alltså inte ses som en absolut sanning. Det är resonemang som förts enligt en realistiskt teoretisk modell. Det finns ett flertal andra teoretiska perspektiv som hade kunnat användas för denna uppsats där slutsatserna hade givit helt andra resultat. Mycket av kritiken mot realismen som teoretiskt perspektiv handlar om dess fokus på mellanstatliga relationer och att staterna är de enda viktiga aktörerna i förståelsen av det internationella anarkiska systemet. I Mellanöstern terrororganisationer ett stort hot mot stabiliteten och de känner inga nationsgränser. De är viktiga aktörer som har ofta minst lika mycket makt om inte mer än många stater i regionen. Precis som realismen inte tar hänsyn till de nationalistiska strömningarna i Europa under 1900-talet i analyser av första världskrigets uppbrott så tar realismen inte hänsyn till de radikala wahabistiska ideér som är ytterst påtagliga i Mellanöstern i analyser av regionen.

Sammanfattningsvis så är idéer och retorik inget som intresserar realismen nämnbart.

Enskilda politiska ledares beslut tar inte realismen heller hänsyn till utan allt fokus är på det internationella systemets karaktär som påverkar stater att agera på ett visst sätt.

Realismen har inte heller problem att jämföra äldre politiska händelser med dagsaktuell internationell politik utan att ta hänsyn till utvecklingen. Det är en stor svaghet med det realistiska teoretiska perspektivet, men samtidigt en av dess största styrkor. Teorin är tidlös på så sätt att det fortfarande är fullt möjligt att analysera en region som Mellanöstern på samma sätt som 1800-talets Europa.

Realismens fokus på mellanstatliga krig är också ett problem, då hotet oftast inte kommer från en egen stat utan snarare från den egna staten. Realismen har dock anpassats till detta. Stater som kollapsar blir anarkier enligt detta perspektiv, och därmed blir förhållandet i staten mycket likt det anarkiska system som världen utgör.

Vidare kan jag påtala att mina resultat i undersökningen är beroende av den valda teorin, metoden och de avgränsningar jag gjort. Vid tillämpning av annan metod, teori och avgränsningar hade resultatet kunnat se annorlunda ut. Viktigt att poängtera är att realismen ignorerar andra möjliga förklaringsfaktorer som kultur, ideologi och interdependens.

Realismen tar inte hänsyn till det faktum att majoriteten av staterna i Mellanöstern är diktaturer och inte demokratier. Resultatet påverkas också av de valda egenintressena. Det finns andra typer av egenintressen som också skulle kunna ha stor betydelse som till exempel flyktingfrågan och inrikespolitik som jag inte valt att undersöka. Framtida forskning inom ämnet hade exempelvis kunnat mer djupgående kunnat förklara Saudiarabiens agerande utifrån andra egenintressen än just det egna säkerheten. En jämförande fallstudie hade även i framtiden kunnat appliceras på andra stater och hur de agerar och inte agerar.

6 Källförteckning

6.1 Litteratur

Aggestam, Karin & Höglund, Kristine (red) 2012. "Om krig och fred" Studentlitteratur. Lund

Dunne & Schmidt, 2011, "Realism" I Baylis, Smith & Owens (red) "The globalization of world politics: an introduction to international relations. 5. ed. s. 84-99 Oxford: Oxford University Press

Esaiasson, Peter - Giljam, Mikael – Oscarsson, Henrik – Wängnerud, Lena 2012, Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad, 4 uppl. Stockholm: Norstedts juridik

Ennis, Crystal A & Momani, Bessma, 2013. "Shaping the Middle East in the Midst of the Arab Uprisings: Turkish and Saudi foreign policy strategies" I Third World Quarterly, vol. 34 s. 1127-1144

Ericson, Magnus. 2014. "Liberalism" I Gustavsson, Jakob & Tallberg, Jonas (red) "Internationella relationer". Studentlitteratur. Lund. s 67-81

Eriksson, Johan. 2014. "Konstruktivism" i Gustavsson, Jakob & Tallberg, Jonas (red) "Internationella relationer". Studentlitteratur. Lund. s 99-113

Hall, Martin. 2014. "Realism" i Gustavsson, Jakob & Tallberg, Jonas (red) "Internationella relationer". Studentlitteratur. Lund. s.53-66

Harmer, Christopher, 2012. "Russian Naval Base Tartus" Institute for the study of war
www.understandingwar.org/.../Backgrounder_Russian_NavalBaseTartus.pdf Hämtdatum:
2015-12-22

Kamrava, Mehran 2012 "Mediation and Saudi foreign policy" i Foreign Policy Research
Institute s. 152-170

Karlsson, Svante. 2004. "Freds och konfliktkunskap". Studentlitteratur. Lund

Lindbom Schultz, Helena. 2002. "Krig i vår tid" Studentlitteratur. Lund

Miller, Benjamin, 2010, "Contrasting Explanations for Peace: Realism vs. Liberalism in
Europe and the Middle East" Contemporary Security Policy, vol 31, nr 1, s. 134-164

Mingst, Karen A & Arreguín-Toft, Ivan M. 2011. "Essentials of international relations". WW.
Norton & Company Inc. USA

Mearsheimer, John J, 1994, "The False Promise of International Institutions" International
Security, vol. 19, nr 3, s. 5-49

Morgenthau, Hans J, 1993, "Politics among nations: the struggle for power and peace". Brief
ed. New York: McGraw-Hill

Nye Jr, Joseph & Welch, David A. 2011. "Att förstå internationella konflikter" Pearson
Education Limited. Harlow

Pollack, Kenneth M. & Walter, Barbara F. 30 Juli 2015 "Escaping the civil war trap in the Middle East" i "The Washington Quarterly". Routledge Taylor & Francis Group. USA. s.29-46

Österdahl, Inger. 2004. "Ett rättfärdigt krig är ett folkrättsligt tillåtet krig" i Aggestam, Karin (red) "(O)rättfärdiga krig". Studentlitteratur. Lund s.69-91

6.2 Elektroniska referenser

DN 1 = Dagens Nyheter.se, 2015 "Saudi-ledd koalition angriper mål i Jemen" Nyhetsartikel [Elektronisk] <http://www.dn.se/nyheter/varlden/saudi-ledd-koalition-angriper-mal-i-jemen/>
Hämtdatum: 2015-12-03

Globalis 1 = Globalis.se, Konflikter Jemen [Elektronisk]
<http://www.globalis.se/Konflikter/Jemen> Hämtdatum: 2015-12-06

Globalis 2 = Globalis.se, Konflikter Syrien [Elektronisk]
<http://www.globalis.se/Konflikter/Syrien> Hämtdatum: 2015-12-06

Globalis 3 = Globalis.se, Militärutgifter Sverige [Elektronisk]
<http://www.globalis.se/Statistik/Militaerutgifter> Hämtdatum: 2015-12-21

Huffington post 1 = Saudi arabia's reach in Yemen: Fighting for regional dominance [Elektronisk] http://www.huffingtonpost.com/james-dorsey/saudi-arabias-reach-in-ye_b_8144974.html Hämtdatum: 2015-12-21

Sveriges ambassad 1 = Landrapport Saudiarabien [Elektronisk]

http://www.swedenabroad.com/ImageVaultFiles/id_34497/cf_347/Landrapport_Saudiarabien_2015.PDF Hämtdatum: 2015-01-05

Säkerhetspolitik 1 = Sakerhetspolitik.se, Konflikter Jemen [Elektronisk]

<http://www.sakerhetspolitik.se/Konflikter/Yemen/> Hämtdatum: 2015-12-06

Säkerhetspolitik 2 = Sakerhetspolitik.se, Fördjupning Jemen [Elektronisk]

<http://www.sakerhetspolitik.se/Konflikter/Yemen/Fordjupning-Yemen/> Hämtdatum: 2015-12-06

Säkerhetspolitik 3 = Sakerhetspolitik.se, Konflikter Syrien [Elektronisk]

<http://www.sakerhetspolitik.se/Konflikter/Syrien/> Hämtdatum: 2015-12-06

Säkerhetspolitik 4 = Sakerhetspolitik.se, Fördjupning Syrien [Elektronisk]

<http://www.sakerhetspolitik.se/Konflikter/Syrien/Fordjupning-Syrien/> Hämtdatum: 2015-12-06

Säkerhetspolitik 5 = Sakerhetspolitik.se, Det internationella systemet [Elektronisk]

<http://www.sakerhetspolitik.se/Sakerhetspolitik/Internationell-sakerhet/Det-internationella-systemet/> Hämtdatum: 2015-12-21